

This programme is funded
by the European Union

LATVIA
LITHUANIA
BELARUS
2014-2020

**Svetimžemių invazinių augalų rūšių neigiamo poveikio
ekosistemoms ir žmonių gerovei sumažinimas
Lietuvos-Baltarusijos pasienio regione
(Projektas ENI-LLB-1-207 Alien Invasive Plants)**

Veikla 2.1. Svetimžemių invazinių augalų rūšių prevencijos, kontrolės, valdymo ir naikinimo bendros LT ir BY strategijos parengimas remiantis abiejų šalių teisės aktų lyginamąja analize

**TEISĖS AKTŲ REGLAMENTUOJANČIŲ
SVETIMŽEMES INVAZINES AUGALŲ RŪŠIS
ANALIZĖS LIETUVOJE ATASKAITA**

GALUTINĖ ATASKAITA

VšĮ Gamtos paveldo fondas

Doc. dr. Zigmantas Gudžinskas

Laurynas Taura

Vilnius, 2019

IVADAS

Siekiant išvengti svetimžemių rūšių invazinių organizmų, kurie gali sukelti daug ekologinių problemų, padaryti žalos ekonomikai ar pakenkti žmonių sveikatai, labai svarbu sukurti veiksmingą prevencijos, kontrolės ir savalaikio naikinimo priemonių sistemą. Pagrindinis prevencijos tikslas turėtų būti iš anksto užkirsti kelią jos introdukcijai ar savaiminiam paplitimui, kol invazinė rūšis dar nepatekusi į tam tikrą teritoriją. Antrasis žingsnis kovoje su invaziniais organizmais yra veiksminga jų populiacijų kontrolė. Svarbiausias kontrolės uždavinys yra kaip įmanoma sumažinti invazinės rūšies gausumą ir tankumą tam tikroje teritorijoje, neleisti daugintis ir toliau plisti. Kontroliuojant invazinių rūšių populiacijas paprastai nekeliamas tikslas visiškai sunaikinti tam tikros rūšies organizmus, bet palaikyti jų populiacijas kiek įmanoma mažesnes, kad nedarytų žalos aplinkai arba ji būtų kuo mažesnė. Invazinių rūšių naikinimas yra sudėtingiausias ir daugiausiai lėšų reikalaujantis kovos su invaziniais organizmais būdas.

Planuojant ir vykdant invazinių rūšių kontrolę ar naikinimą privalu laikytis kai kurių principinių nuostatų. Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo metodai ir priemonės turi nedaryti žalos aplinkai, nekenkti žmonių ir gyvūnų sveikatai. Invazinių organizmų populiacijas kontroliuoti reikėtų tais atvejais, kai neužtenka išteklių invazijos židiniui visiškai sunaikinti. Naikinti ir kontroliuoti invazinių rūšių populiacijas reikia pradėti kaip įmanoma anksčiau, kol tos rūšies organizmai nepaplitę arba aptinkami tik nedidelėje teritorijoje. Naikinant invazines rūšis būtina siekti, kad naikinimo metodai būtų kuo specifiškesni, nedarytų ilgalaikio poveikio vietinėms rūšis ir buveinėms. Išnaikinus invazines rūšis būtina teritorijas periodiškai stebėti ir, esant poreikiui, naikinti atsikuriančias ar iš naujo įsikuriančias rūšių populiacijas.

Kad būtų galima veiksmingai vykdyti invazinių rūšių prevenciją, kontrolę ir naikinimą, labai svarbi tinkamai sukurta ir efektyviai veikianti teisinė bazė. Nepaisant to, kad daugelis teisės aktų aiškiai reglamentuoja invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo principus, ne visos nuostatos nuosekliai įgyvendinamos. Pavyzdžiui, kai kurie invaziniai augalai iki šiol platinami ir sodinami dekoratyviniuose želdynuose, naudojami miškininkystėje ar kitais tikslais.

Šioje ataskaitoje pateikiama Lietuvos Respublikos, taip pat šalyje aktualių Europos Sąjungos ir tarptautinių teisės aktų apžvalga bei trumpa analizė. Nurodomos svarbiausios teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios invazinių rūšių naudojimą, jų introdukcijos prevenciją, kontrolę ir naikinimą. Pateikti Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos susirūpinimą keliančių invazinių augalų rūšių sąrašai. Išnagrinėti ir palyginti Lietuvoje ir

Baltarusijoje galiojantys teisės aktai, kuriuose reglamentuojama invazinių augalų rūšių prevencijos, kontrolės ir naikinimo sistema.

TARPTAUTINIAI TEISĖS AKTAI

Biologinės įvairovės konvencijoje (TAR 1121010ISTA0XI-2231), kurią pasirašiusi ir Lietuvos Respublika, nurodoma, kad Konvenciją pasirašiusios šalys įsipareigoja laikytis nuostatų ir [...] neleidžia introdukuoti svetimų rūšių, kurios kelia grėsmę ekosistemoms, buveinėms ir rūšims, kontroliuoja ir sunaikina tokias svetimias rūšis (8 str.).

EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS AKTAI

Europos Tarybos direktyvoje 92/43/EEB (1992 m. gegužės 21 d.) „Dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos“ (toliau – Buveinių direktyva), nurodoma, kad Europos Sąjungos šalys [...] užtikrina, kad tyčinė bet kurių rūšių, kurios yra nevietinės valstybių narių teritorijose, introdukcija į gamtą būtų reguliuojama taip, kad tai nekenktų natūralioms buveinėms jų natūralaus paplitimo ribose arba laukinei vietinei florai ir faunai, o jei valstybė narė mano, kad tai yra būtina, tokią rūšių introdukciją uždraudžia (22 str.).

Invazinių rūšių keliamoms problemoms spręsti, Europos Parlamentas ir Europos Taryba 2014 m. spalio 22 d. priėmė Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL L 317, 2014 11 4, p. 35). Vėliau buvo priimti reglamentai, kuriuose išsamiai aptarti minėto Europos Parlamento ir Tarybos reglamento įgyvendinimo veiksmai ir priemonės 2016 m. liepos 13 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) Nr. 2016/1141, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatytas Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas (OL L 189, 2016 7 14, p. 4), 2017 m. liepos 12 d. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2017/1263, kuriuo atnaujinamas Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2016/1142 pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatytas Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas (OL L 182, 2017 7 12, p. 37).

Pagal dabar galiojantį Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2017/1263, kuriuo atnaujinamas Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2016/1142 pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatytas Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas, Europos Sąjungos susirūpinimą keliančių rūšių sąrašė yra 23 augalų rūšys. Visas augalų rūšių sąrašas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Europos Sąjungos susirūpinimą keliančių invazinių augalų rūšių sąrašas. Lietuvoje gamtoje aptinkamos rūšys pažymėtos pliuso ženklu, iki šiol neužregistruotos rūšys – minuso ženklu.

Nr.	Lotyniškas pavadinimas	Lietuviškas pavadinimas	Paplitimas Lietuvoje
1.	<i>Alternanthera philoxeroides</i>	Siauralapė alstė	-
2.	<i>Asclepias syriaca</i>	Sirinis klemanis	+
3.	<i>Baccharis halimifolia</i>	Pajūrinė varva	-
4.	<i>Cabomba caroliniana</i>	Paprastasis labūstras	-
5.	<i>Eichhornia crassipes</i>	Paprastoji eichornija	-
6.	<i>Elodea nuttallii</i>	Suktalapė elodėja	-
7.	<i>Gunnera tinctoria</i>	Čilinė gunera	-
8.	<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Mantegatcio barštis	-
9.	<i>Heracleum persicum</i>	Persinis barštis	-
10.	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Sosnovskio barštis	+
11.	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Vėdryninė raistenė	-
12.	<i>Impatiens glandulifera</i>	Bitinė sprigė	+
13.	<i>Lagarosiphon major</i>	Didysis vandrūnėlis	-
14.	<i>Ludwigia grandiflora</i>	Stambiažiedė liudvigija	-
15.	<i>Ludwigia peploides</i>	Gulsčioji liudvigija	-
16.	<i>Lysichiton americanus</i>	Amerikinis dvokūnas	-
17.	<i>Microstegium vimineum</i>	Lanksčioji stypnė	-
18.	<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Stambioji plunksnalapė	-
19.	<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Kaičioji plunksnalapė	-
20.	<i>Parthenium hysterophorus</i>	Vėlyvoji gvajulė	-
21.	<i>Pennisetum setaceum</i>	Šeriuotoji soruolė	-
22.	<i>Persicaria perfoliata</i>	Raizgusis rūgtis	-
23.	<i>Pueraria montana var. lobata</i>	Kalninės puerarijos skiautėtalapis varietetas	-

Pagal Reglamento nuostatas (7 str.) Sąjungai susirūpinimą keliančios invazinės svetimos rūšys negali būti tyčia:

- a) įvežamos į Sąjungos teritoriją, įskaitant tranzitu taikant muitinės priežiūrą;
- b) laikomos, įskaitant uždaroje valdoje;
- c) veisiamos, įskaitant uždaroje valdoje;

- d) vežamos į Sąjungą, iš Sąjungos arba per Sąjungos teritoriją, išskyrus atvejus, kai rūšys vežamos į objektą likviduoti;
- e) pateikiamos rinkai;
- f) naudojamos arba mainomos;
- g) patvirtinamos kaip rūšys, kurias leidžiama dauginti ar auginti, įskaitant uždaroje valdoje; ar
- h) paleidžiamos į aplinką.

Valstybės narės imasi visų priemonių, būtinų užkirsti kelią Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių netyčinei introdukcijai ar plitimui.

Kiekviena Europos Sąjungos valstybė privalo imtis priemonių invazinių rūšių plitimui sustabdyti (10 str.). Kai valstybė narė turi kurios nors invazinės svetimos rūšies, kuri nėra įtraukta į Sąjungos sąrašą, tačiau kurią kompetentingos institucijos, remdamosi preliminariais moksliniais įrodymais, pripažino kaip veikiausiai atitinkančią 4 straipsnio 3 dalyje nustatytus kriterijus, buvimo tos valstybės narės teritorijoje arba didelės jos introdukcijos į jos teritoriją rizikos įrodymų, ji gali nedelsdama imtis neatidėliotinių priemonių, t. y. nustatyti bet kurį iš 7 straipsnio 1 dalyje nurodytų apribojimų. Savo nacionalinėje teritorijoje imdamasi taikyti neatidėliotinas priemones [...], valstybė narė nedelsdama praneša Komisijai ir visoms kitoms valstybėms narėms apie priimtas priemones ir pateikia tas priemones pateisinančius įrodymus. Atitinkama valstybė narė nedelsdama (remdamasi turima technine ir moksline informacija) ir bet kuriuo atveju, per 24 mėnesius nuo sprendimo taikyti neatidėliotinas priemones priėmimo dienos, atlieka invazinės svetimos rūšies, dėl kurios imtasi neatidėliotinių priemonių, rizikos vertinimą [...], siekdama tą rūšį įtraukti į Sąjungos sąrašą. Kai Komisija gauna nurodytą pranešimą arba turi kitų invazinės svetimos rūšies, kuri nėra įtraukta į Sąjungos sąrašą, tačiau kuri, tikėtina, atitinka [...] nustatytus kriterijus, buvimo arba didelės jos introdukcijos į Sąjungą rizikos įrodymų, ji, remdamasi preliminariais moksliniais įrodymais, išnagrinėja, ar tikėtina, kad ta rūšis atitinka tuos kriterijus, ir atsižvelgdama į tos rūšies keliamą pavojų, ji priimdama įgyvendinimo aktus ribotam laikui patvirtina Sąjungos lygmeniu taikytinas neatidėliotinas priemones [...]. Kai Komisija priima nurodytą įgyvendinimo aktą, valstybės narės atitinkamai panaikina arba patikslina savo patvirtintas neatidėliotinas priemones. Valstybės narės taip pat panaikina arba iš dalies pakeičia savo neatidėliotinas priemones, kai Komisija invazinę svetimą rūšį įtraukia į Sąjungos sąrašą.

Reglamento 22 straipsnyje yra aptariami bendradarbiavimo su trečiosiomis šalimis klausimai. Jame nurodoma, kad vykdydamos savo pareigas pagal šį reglamentą valstybės narės prireikus stengiasi bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis, įskaitant naudojimąsi esamomis struktūromis, išplaukiančiomis iš regioninių ar tarptautinių susitarimų, kad būtų

įgyvendinti šio reglamento tikslai. Valstybės narės taip pat gali taikyti nuostatas [...], siekdamos užtikrinti koordinavimą ir bendradarbiavimą su kitomis atitinkamomis valstybėmis narėmis valstybei narei susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių [...]. Valstybės narės taip pat gali nustatyti atitinkamo lygio bendradarbiavimo tų invazinių svetimų rūšių klausimu mechanizmus. Tokie mechanizmai, be kita ko, gali būti keitimasis informacija ir duomenimis, su patekimo keliais susiję veiksnių planai ir keitimasis geriausia praktika, susijusia su invazinių svetimų rūšių valdymu, kontrole ir likvidavimu, ankstyvojo įspėjimo sistemomis ir programomis, susijusiomis su visuomenės informavimu ar švietimu.

Reglamento 19 straipsnyje apibrėžiamos invazinių rūšių valdymo ir reguliavimo procedūros. Valdymo priemonės sudaro mirtini ar nemirtini fiziniai, cheminiai arba biologiniai veiksmai, kuriais siekiama invazines svetimias rūšis likviduoti, kontroliuoti jų populiaciją arba jas izoliuoti. Prireikus valdymo priemonės apima priimančiajai ekosistemai taikomus veiksmus, kuriais siekiama padidinti tos ekosistemos atsparumą dabartinėms ir būsimoms invazijoms. Gali būti laikinai leidžiama komerciniais tikslais naudoti jau įsitvirtinusias invazines svetimias rūšis, jei tai laikoma viena iš valdymo priemonių siekiant jas likviduoti, kontroliuoti jų populiaciją ar jas izoliuoti, su sąlyga, kad toks naudojimas yra griežtai pagrįstas ir taikomos visos atitinkamos kontrolės priemonės siekiant išvengti tolesnio plitimo.

Taikydamos valdymo priemonės ir pasirinkdamos metodus, kurie bus naudojami, valstybės narės deramai atsižvelgia į poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, visų pirma netikslinėms rūšims ir jų buveinėms, ir užtikrina, kad tiksliniai gyvūnai nepatirtų išvengiamo skausmo, streso ar kančių, nepakenkiant valdymo priemonių veiksmingumui. Numatyta priežiūros sistema sukuriama ir naudojama stebėti, kiek likvidavimo, populiacijos kontrolės ar izoliavimo priemonės yra veiksmingos siekiant kuo labiau sumažinti poveikį biologinei įvairovei, atitinkamoms ekosistemų funkcijoms, ir, kai tinkama, žmonių sveikatai ar ekonomikai. Vykdamas stebėseną taip pat prireikus vertinamas poveikis netikslinėms rūšims.

Kai kyla didelė rizika, kad Sąjungai susirūpinimą kelianti invazinė svetimia rūšis išplis į kitą valstybę narę, valstybės narės, kuriose yra ta rūšis, nedelsdamos apie tai praneša kitoms valstybėms narėms ir Komisijai. Prireikus atitinkamos valstybės narės nustato bendrai suderintas valdymo priemones. Kai plintanti rūšis gali daryti poveikį ir trečiosioms valstybėms, poveikį patyrusi valstybė narė stengiasi apie tai informuoti atitinkamas trečiąsias valstybes.

Reglamento 14 straipsnyje apibrėžiama Europos Sąjungos susirūpinimą keliančių invazinių rūšių priežiūros sistema. Valstybės narės įdiegia Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių priežiūros sistemą arba ją įtraukia į jau esamą sistemą, pagal kurią

būtų kaupiami ir registruojami invazinių svetimų rūšių atsiradimo aplinkoje duomenys, renkami atliekant tyrimus, vykdant stebėseną ar kitas procedūras, siekiant užkirsti kelią invazinių svetimų rūšių plitimui į Sąjungą ar Sąjungoje. Priežiūros sistemą sudaro: a) taikoma valstybių narių teritorijoje, įskaitant jūrų teritorinius vandenius, siekiant nustatyti naujų ir jau įsitvirtinusių Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių buvimą ir paplitimą; b) yra pakankamai dinamiška, kad leistų skubiai nustatyti Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių, apie kurių buvimą anksčiau nebuvo žinoma, atsiradimą valstybės narės teritorijos ar teritorijos dalies aplinkoje; c) turi būti pagrįsta atitinkamomis nuostatomis dėl vertinimo ir stebėsenos, nustatytomis Sąjungos teise arba pagal tarptautinius susitarimus, turi būti su šiomis nuostatomis suderinta ir jų nedubliuoti; ją įgyvendinant turi būti naudojama informacija, teikiama pagal esamas priežiūros ir stebėsenos sistemas, nustatytas Direktyvos 92/43/EEB 11 straipsnyje, Direktyvos 2000/60/EB 8 straipsnyje ir Direktyvos 2008/56/EB 11 straipsnyje; d) ja kiek įmanoma atsižvelgiama į atitinkamą tarpvalstybinį poveikį ir tarpvalstybines ypatybes.

Reglamento 16 straipsnyje aprašyti veiksmai, kurių būtina imtis ankstyvojo invazinių rūšių aptikimo atveju. Valstybės narės naudoja [...] numatytą oficialią kontrolę, kad patvirtintų ankstyvą Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių introdukcijos arba buvimo aptikimą. Valstybės narės nedelsdamos raštu praneša Komisijai apie ankstyvą Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių introdukciją ar buvimo aptikimą ir informuoja kitas valstybes nares, visų pirma apie: a) į Sąjungos sąrašą įtrauktų rūšių, apie kurių buvimą jų teritorijoje arba teritorijos dalyje anksčiau nebuvo žinoma, atsiradimą jų teritorijoje arba teritorijos dalyje; b) į Sąjungos sąrašą įtrauktų rūšių, kurios, kaip pranešta, buvo likviduotos, pakartotinį atsiradimą jų teritorijoje arba teritorijos dalyje.

LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMAI

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme, kuris buvo priimtas 1993 m. lapkričio 9 d. (TAR 0931010ISTA000I-301) 8 ir 13 straipsniuose, kuriuose aptariama veikla draustiniuose ir valstybiniuose parkuose, nurodoma, kad šiuose teritorijose skatinamas [...] invazinių rūšių gausos reguliavimas ir plitimo mažinimas [...] (8 str., 6 punktą; 13 str., 6 punktą).

Invazinių rūšių reguliavimo klausimai yra aptariami ir Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme (TAR 0971010ISTAVIII-498), Lietuvos Respublikos medžioklės įstatyme (TAR 1021010ISTA00IX-966), Lietuvos Respublikos mėgėjų žvejybos įstatyme (TAR

1041010ISTA0IX-2389), tačiau juose neaptariami invazinių augalų klausimai. Dėl to išsamiau šių teisės aktų čia nenagrinėjame.

APLINKOS MINISTRO ĮSAKYMAS DĖL INVAZINIŲ RŪŠIŲ KONTROLĖS IR NAIKINIMO TVARKOS

Lietuvos invazinių rūšių sąrašas, tokių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“ (2002 m. liepos 1 d. Nr. 352, TAR 102301MISAK00000352).

Dabar galiojančiame Aplinkos ministro įsakymo priede pateikiamas 35 rūšių, iš jų 17 gyvūnų ir 18 augalų, sąrašas (2 lentelė).

Ministro įsakyme (II skyrius) yra reglamentuojama invazinių rūšių kontrolė ir naikinimas. Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo būdai turi būti visiškai saugūs žmonių sveikatai, efektyvūs ir nekenkiantys aplinkai, kitiems augalams ir gyvūnams. Invazinėms rūšims naikinti naudojami biologiniai gausos reguliavimo būdai, jei jų nėra, – naudojami mechaniniai ar cheminiai būdai arba naudojamos visos šios priemonės, kaip integruotas naikinimo būdas. Invazinių rūšių naikinimui gali būti naudojami tik tie preparatai, kuriuos teisės aktų nustatyta tvarka leidžiama įvežti ir naudoti Lietuvoje. Naikinimui naudojamos cheminės medžiagos turi būti greit suyrantys junginiai ir nesikaupiantys maisto grandinėje. Cheminės naikinimo priemonės nenaudojamos, jei yra pastovi invazinių rūšių imigracija į tą teritoriją.

Jei invazinių rūšių gausos reguliavimui ar naikinimui norima introdukuoti naujas rūšis, turi būti įvertintas tokių rūšių galimas neigiamas poveikis ir gautas Tarybos pritarimas. Kiekvieno naikinimo metu turi būti siekiama sunaikinti visą invazinės rūšies populiaciją teritorijoje. Naikinimo preparatai ar būdai parenkami atsižvelgiant į tai, ar naikinimas bus vykdomas saugomoje ar nesaugomoje teritorijoje. Kenksmingi žmogaus sveikatai invazinių rūšių augalai naikinami vadovaujantis įsakymo priede nurodyta metodika.

2 lentelė. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymu patvirtintas invazinių augalų rūšių sąrašas. Pastabų skiltyje pažymėtos rūšys, kurios įtrauktos į Europos Sąjungos susirūpinimą keliančių invazinių rūšių sąrašą.

Nr.	Lotyniškas pavadinimas	Lietuviškas pavadinimas	Pastabos
1.	<i>Heracleum sosnowskyi</i>	Sosnovskio barštis	ES
2.	<i>Elodea canadensis</i>	Kanadinė elodėja	
3.	<i>Rosa rugosa</i>	Raukšlėtalapis erškėtis	
4.	<i>Padus serotina</i>	Vėlyvoji ieva	
5.	<i>Gypsophila paniculata</i>	Muilinė guboją	
6.	<i>Acer negundo</i>	Uosialapis klevas	
7.	<i>Amelanchier spicata</i>	Varpinė medlieva	
8.	<i>Bidens frondosa</i>	Ilgakotis lakišius	
9.	<i>Lupinus polyphyllus</i>	Gausialapis lubinas	
10.	<i>Solidago gigantea</i>	Didžioji rykštenė	
11.	<i>Solidago canadensis</i>	Kanadinė rykštenė	
12.	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Baltažiedė robinija	
13.	<i>Rumex confertus</i>	Tankiažiedė rūgštyne	
14.	<i>Cytisus scoparius</i>	Šluotinis sausakrūmis	
15.	<i>Impatiens grandulifera</i>	Bitinė sprigė	ES
16.	<i>Impatiens parviflora</i>	Smulkiažiedė sprigė	
17.	<i>Erigeron annuus</i>	Vienametė šiušėlė	
18.	<i>Echinocystis lobata</i>	Dygliavaisis virkštenis	

Invazinių rūšių naikinimas privačiame ar išnuomotame žemės sklype gali būti vykdomas apie tai informavus žemės savininką ar naudotoją, o valstybei nuosavybės teise priklausančioje teritorijoje – informavus žemės valdytoją. Žemės savininką, naudotoją ar valdytoją apie jų žemėje numatomas invazinių rūšių naikinimo priemones reikia informuoti raštu ar elektroniniu paštu ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų iki naikinimo pradžios. Jei invazinių rūšių kontrolė, naikinimas finansuojamas iš ES struktūrinių fondų, valstybės biudžeto ar kitų finansavimo šaltinių, turi būti parengti invazinių rūšių populiacijų gausos reguliavimo veiksmų planai.

Aplinkos ministro įsakyme (TAR 102301MISAK00000352) apibrėžiamas ir reglamentuojamas leidimų naudoti invazines rūšis išdavimas ir galiojimas. Leidimai naudoti invazines rūšis reikalingi ketinant naudoti gyvus gyvūnus, gyvybingus augalus, grybus ir mikroorganizmus bei gyvybingas jų dalis, kai rūšys įtrauktos į Sąjungai susirūpinimą

keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, nustatytą vadovaujantis Reglamento (ES) Nr. 1143/2014 nuostatomis.

Naudoti invazines gyvūnų rūšis, kurios įrašytos į invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-433 „Dėl Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašo“ ir neįtrauktos į Sąjungos invazinių rūšių sąrašą, leidžiama gavus Aplinkos apsaugos agentūros išduotą leidimą. Jeigu invazinė rūšis įtraukta ir į Lietuvos invazinių rūšių sąrašą, ir į Sąjungos invazinių rūšių sąrašą, taikomos Reglamento (ES) Nr. 1143/2014 nuostatos, reglamentuojančios į Sąjungos invazinių rūšių sąrašą įtrauktų rūšių naudojimą. Leidimai naudoti invazines rūšis taip pat išduodami moksliniams tyrimams, medicinos tikslais, kai to reikia siekiant daryti pažangą toje žmonių sveikatos srityje.

LIETUVOS IR BALTARUSIJOS TEISĖS AKTŲ DĖL INVAZINIŲ RŪŠIŲ PALYGINIMAS

Svarbiausias teisės aktas, reguliuojantis Lietuvos Respublikos teritorijoje esančias invazines rūšis, yra Aplinkos ministro įsakymas. Jo prieduose esančiuose sąrašuose yra įtraukta 18 invazinių augalų rūšių. Visų šių rūšių augalai Lietuvos teritorijoje yra laikomi naikintinais ir draudžiamas jų auginimas bei tikslingas platinimas. Baltarusijos Respublikoje galioja panašus teisės aktas, patvirtintas Gamtinių išteklių ir aplinkos apsaugos ministro įsakymu. Kitaip negu Lietuvoje, Baltarusijoje į sąrašą, apimančią 9 augalų rūšis, įtrauktos ne tik invazinės rūšys, bet ir augalų rūšys, kurias draudžiama auginti dėl kitų priežasčių. Sąraše esančios sėjamoji kanapė (*Cannabis sativa*) ir daržinė aguona (*Papaver somniferum*) draudžiamos auginti dėl narkotinių savybių, bet jos nėra invazinės.

Baltarusijos Respublikoje invaziniais augalais laikomos 7 rūšys: Sosnovskio barštis (*Heracleum sosnowskyi*), Mantegacio barštis (*Heracleum mantegazzianum*), kanadinė rykštenė (*Solidago canadensis*), didžioji rykštenė (*Solidago gigantea*), uosialapis klevas (*Acer negundo*), baltažiedė robinija (*Robinia pseudoacacia*) ir dygliavaisis virkštenis (*Echinocystis lobata*). Visos išvardytos rūšys, išskyrus Mantegacio barštį, yra įrašytos ir į Lietuvos invazinių rūšių sąrašą. Lietuvoje ši rūšis iki šiol neužregistruota.

Lietuvos Respublikoje į invazinių rūšių sąrašą, be jau minėtų rūšių, dar yra įtraukta 12 rūšių: kanadinė elodėja (*Eloдея canadensis*), raukšlėtalapis erškėtis (*Rosa rugosa*), vėlyvoji ieva (*Prunus serotina*), muilinė guboją (*Gypsophila paniculata*), varpinė medlieva (*Amelanchier spicata*), ilgakotis lakišius (*Bidens frondosa*), gausialapis lubinas (*Lupinus polyphyllus*), tankiažiedė rūgštyinė (*Rumex confertus*), šluotinis sausakrūmis (*Cytisus scoparius*), bitinė sprigė (*Impatiens grandulifera*), smulkiažiedė sprigė (*Impatiens parviflora*), vienametė šiušelė (*Erigeron annuus*). Be to, Lietuvoje galioja Europos sąjungos reglamentas dėl invazinių rūšių, kuriame yra dar viena Lietuvoje aptinkama rūšis – sirinis klemalis (*Asclepias syriaca*). Taigi Baltarusijos Respublikoje invazinių rūšių sąrašas yra beveik tris kartus trumpesnis negu Lietuvos Respublikoje.

Baltarusijos Respublikoje gana daug dėmesio skiriama karantininiams objektams, tarp kurių yra ir pavojingos piktžolės. Lietuvos Respublikoje karantininių objektų sąraše augalų nėra, į jį įtraukti tik kitų grupių organizmai (bakterijos, virusai ir grybai).

Išnagrinėjus Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos įstatymus, kuriuose reglamentuojama invazinių augalų rūšių kontrolė ir naikinimas, galima teigti, kad esminių skirtumų nėra. Abiejuose valstybėse panašiai reglamentuojamos invazinių augalų rūšių prevencijos, kontrolės ir naikinimo nuostatos.

Nepaisant pakankamai išsamiais ir daugelį su invazinėmis augalų rūšimis susijusių problemų apimančiais teisės aktais Lietuvos Respublikoje ir Baltarusijos Respublikoje, yra keletas abejuose valstybėse neišspręstų ir nereglamentuojamų problemų. Viena iš jų yra invazinių augalų rūšių plitimo per valstybių sienas natūraliais būdais (upėmis, transporto keliais ir kt.) prevencija. Dėl to svarbu sukurti bendradarbiavimo ir veiksmų koordinavimo sistemą, kuri leistų sumažinti invazinių augalų rūšių savaiminio plitimo galimybes tiek iš Lietuvos į Baltarusiją, tiek ir iš Baltarusijos į Lietuvą. Šių klausimų nagrinėjimas ir sprendimų paieška yra vienas iš svarbiausių šio projekto uždavinių.

TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS

1. Europos Parlamento ir Tarybos 2014 m. spalio 22 d. reglamentas (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL L 317, 2014 11 4, p. 35).
2. Komisijos įgyvendinimo 2016 m. liepos 13 d. reglamentas (ES) Nr. 2016/1141, kuriuo pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatytas Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas (OL L 189, 2016 7 14, p. 4).
3. Komisijos įgyvendinimo 2017 m. liepos 12 d. reglamentas (ES) 2017/1263, kuriuo atnaujinamas Komisijos įgyvendinimo reglamentu (ES) 2016/1142 pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1143/2014 nustatytas Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašas (OL L 182, 2017 7 12, p. 37).
4. Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatymas. TAR 0971010ISTAVIII-498.
5. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymas. TAR 0931010ISTA000I-301.
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymas Nr. D1-433 „Dėl Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašo patvirtinimo“.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. 352 „Dėl Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, Invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“. TAR 102301MISAK00000352.
8. Tarybos Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 22.7.1992, p. 7–50).
9. Biologinės įvairovės konvencija, pasirašyta 1992 m. birželio 5 d. Jungtinių Tautų Aplinkos ir plėtros konferencijoje Rio de Žaneire. TAR 1121010ISTA0XI-2231.
10. Lietuvos Respublikos medžioklės įstatymas. TAR 1021010ISTA00IX-966.

COMPARATIVE ANALYSIS OF LEGAL ACTS ON ALIEN INVASIVE PLANT SPECIES IN LITHUANIA AND BELARUS

Summary

The main legal act regulating invasive species in the territory of the Republic of Lithuania is the Order of the Minister of Environment. The annex of this order includes 18 invasive plant species. All these species of plants should be eradicated on the territory of Lithuania and their cultivation or purposeful distribution is prohibited. The Republic of Belarus has similar legislation approved by the Minister of Natural Resources and Environment. Unlike in Lithuania, the list includes 9 plant species in Belarus. Furthermore, the list includes not only invasive species but also plant species that are prohibited for cultivation because of other reasons. The cultivation of *Cannabis sativa* and *Papaver somniferum* is prohibited for their narcotic properties, though these species are not invasive in the common sense.

In the Republic of Belarus, seven species are considered as invasive plants: *Heracleum sosnowskyi*, *Heracleum mantegazzianum*, *Solidago canadensis*, *Solidago gigantea*, *Acer negundo* and *Echinocystis lobata*. All the listed species, with the exception of *Heracleum mantegazzianum*, are also included in the list of invasive species of Lithuania. *Heracleum mantegazzianum* has not yet been registered in Lithuania so far.

In the Republic of Lithuania, in addition to the above-mentioned species, 12 additional species are included in the list of invasive species: *Elodea canadensis*, *Rosa rugosa*, *Prunus serotina*, *Gypsophila paniculata*, *Amelanchier spicata*, *Bidens frondosa*, *Lupinus polyphyllus*, *Rumex confertus*, *Cytisus scoparius*, *Impatiens grandulifera* and *Impatiens parviflora*. In addition, the European Union Regulation on Invasive Alien Species is in force in Lithuania. The list of Invasive Alien Plant Species of the European Union Concern includes three species, two of which are also included in the List of Invasive Species of Lithuania and one additional species, *Asclepias syriaca*. Thus, the list of invasive species in the Republic of Belarus is almost three times shorter than it is in the Republic of Lithuania.

In the Republic of Belarus, a lot of attention is paid to quarantine objects, including dangerous weeds. The Republic of Lithuania does not include plants in the quarantine list. Such list includes only other groups of organisms (bacteria, viruses and fungi).

Examining the legal acts of the Republic of Lithuania and the Republic of Belarus governing the control and eradication of invasive plant species, it can be concluded that there are no substantial differences. Provisions for the prevention, control and eradication of invasive plant species are similarly regulated in both countries.

Although the legislation of the Republic of Lithuania and the Republic of Belarus is quite comprehensive and covers many problems related to invasive plant species, there are some problems that are unresolved and unregulated in both countries. One of them is preventing the spread of invasive plant species across national borders by natural means (rivers, transport routes, etc.). For this reason, it is important to establish a system of cooperation and coordination of activities, which would reduce the possibility of natural spread of invasive plant species from Lithuania to Belarus and from Belarus to Lithuania. Addressing these issues and finding solutions is one of the most important tasks of this project.